

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hord-
va vagy vidékre postán
küldve
Egész évre 6 frt — kr
Fél évre 3 frt — kr
Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:

□ centiméterenként 3
kr. Kereskedők és gyá-
rosok külön árkedvez-
ményben részesülnek.
Bélyegdíj 30 kr.

Nyilttár sora 20 kr.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

M megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztői Iroda

és

kiadóhivatal:

CIRNER ÉS LINGNER

Főter 38. szám alatt,

hova ugy a lap szelle-

mi részét illető köz-

lemények, mint az

előfizetések és

hirdetések bér-

mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-

nak vissza.

**Október 28-ikán egyhangu kikiál-
tással megválasztott orsz. képvisel-
ők vármegyénkben: Török Bertalan
Nagy-Enyeden, báró Kemény Endre
Maros-Ujvárt, Szócs Pál Alvinczen,
Lukács László Abrudbányán.**

**A magyarigeni kerületben Kiss Bá-
lint nemzetipárti képviselőjelölttel
szemben, ki az utolsó órában lépett
fel, dr. Werner Gyula szabadelvü-
párti választatott meg orsz. képvil-
selőnek.**

**Gyulafehérvárt Mohay Sándor volt
képviselő ujjalag megválasztatott.**

**A vizaknai kerületben szótöbbség-
gel Zeyk Gábor szabadelvüparti vá-
lasztatott meg.**

Választás után.

* Éljen Török Bertalan, a nagy-
enyedi választókerület ország-
gyűlési képviselője!

A választás megtörtént. Elismerés és
köszönet illeti meg Nagy-Enyed város
és vidéke nemes polgárságot, hogy egy-
hangulag történt meg. Török Bertalan
győzelmes lobogóját meghajtjuk ezen
derék polgárságnak a közügyek intézé-
sében tanusított magatartása, politikai
érettsége előtt.

Valóban politikai érettség kell ahhoz,
hogy valaki ne az egyéni vérmérsékle-

tének és képzeletének sugallatát kövesse;
hogy ne induljon azon szépen csengő
jelszavak után, melyek a mi retorikai
hajlamu népünket sok helyütt eltérítik
a higgadt gondolkodás útjáról.

Valóban politikai érettség kell ahhoz,
hogy az elvi ellentétekből rendesen a
szenvedélyek harcává torzuló választá-
si küzdelemnél, amelyben az egyéni
felfogás, sőt néha indulat is ideig-óraig
kielégülést nyerhet, többre becsülje azt
a „suprema lex“-et, mely a nyugalmat,
a békét, az egyetértést állítja a legfőbb
közjónak.

A nagyenyedi választó-kerület, főkép
Nagy-Enyed város választói, megértet-
ték ezt a szent elvet; az ő dicsőségük
első sorban a választás szép sikere.

Nem is maradhat ez a magatartás a
megérdemelt szép jutalom nélkül. Bi-
zonynyal nincsen a poigárság körében
egyetlen egy jó lelkű ember sem, aki
ne érezné, hogy ehhez a szép ünne-
p-
hez, a békés egyetértés ünnepéhez, a
maga szerény erejével is hozzá ne já-
rult volna. Nincs egy sem, aki ezen
békés hangulat áldásos levegőjét nagyobb
örömmel ne szívna magába, mint azt,
amelyet a romboló szenvedélyek s fő-
kép az önzés sokféle tévedései kóros

állapotok veszedelmes tanyájává fertőz-
tetek. S ez az öröm, ez a jóleső indu-
lat bizonynyal nem kicsinylendő ju-
talom.

De meglesz a külső jutalma is; az
erkölcsi igazságszolgáltatás megköveteli,
de meg is adja azt. S ez a jutalom vá-
rosunk emelkedése lesz. Nagy dolgokat
tud alkotni az egyetértés, a vállvetett
munkásság. Sok feladat vár még meg-
oldásra; sokat kell tennünk, mindig ha-
ladnunk; mert a fejlődés útjában a meg-
állás egyenlő a visszaesés kezdetével.
S csak gonosz és alattomos lelkék han-
goztathatják, hogy a város emelkedésé-
ből az egyeseknek semmi sem jut ki.
Hát mi az a város? Talán a városháza?
Talán a hivatalnokok? Hiszen a várost
a polgárok összesége alkotja meg. Régi
mese a Menenius Agrippáé, de mindig
tanulságos marad. A test tagjai össze-
beszéltek, hogy nem dolgoznak, mert
munkájukból csak a gyomor táplálko-
zik, csak neki van haszna. S mi lett a
vége a széthúzásnak, a közös és egyet-
értő munka felmondásának? A tagok
nem táplálták a gyomrot; de a gyomor
sem tudott új vért szállítani az erek há-
lózataiba; s így a gyomorral együtt a
tagok is halni készültek.

TÁRCZA.

Magyar stílus.

Az iparművészeti palota fölavatásának alkalmából írta:
Divald Kornél.

Kevés épületünkről hallhattunk már jóval
befejezése előtt is annyit beszélni, mint az
iparművészeti muzeum állói uton levő új
palotájáról. A műkritika, mely nálunk csupa
kényelemből a mult hagyományain előskö-
dőknek jelentvén ki a modern építőművé-
szeket, még a jó ízlés óreként sem igen
tartja érdemesnek bővebb figyelemre mélt-
tatni alkotásait, kezdettől fogva élénk
érdeklődéssel kísérte az új iparművészeti
palota építésének egyes fázisait, mert hiszen
arról volt szó, hogy új s amit kiválóan kell
hangsúlyoznunk: magyar stíli épület megte-
remtésére vállalkoztak tervezői. E két szem-
pont mellett az immár kész épület eszthé-
tikai méltatásáról sem szabad megfeled-
keznünk. Minden művészeti alkotás meg-
ítélésénél az a főkérdés, vajjon a szép tör-
vényei lebegtek-e a mester szemei előtt
művének koncepcziójánál, s erre legujabb
középületünk ismertetésénél kissé nehéz
dolog felelni. Az iparművészeti muzeum pa-
lotájának kényelmes folyosóival, szellős csar-
nokaival, de főleg az emeletes loggiákkal

ővezett üvegfedésű nagytermével a mór-
stílus virágzásá korára emlékeztet; a szebb-
nél szebb részletek jó ízlésre valló változa-
tossággal lépten-nyomon lebilincselik figyel-
münket. A homlokzatok kiképzésénél, a pa-
lota külsejénél azonban alárendelték a szép
követelményeit az új és magyar stíl meg-
teremtésére czélzó törekvéseknek, melyek
éppen ezért meddők maradnak. Lehetetlen-
ség, hogy romlatlan szép érzékkel megál-
dott ember ilyennek óhajtana a magyar
stílust, ha valóban nemzeti motívumokat
uralna is a megtestesítőjeként előállított
iparművészeti palota, melynek homlokzatán
alig van jelentősebb architekturai tagozás,
a közepébe ékelt nehézkes tornyon kívül.
Az egész épület zömök, formátlan tömeg,
óriási fődélszerkezettel, melynek semmi
czélja nincsen s duzzadt kupoláival még ne-
hézkesebbé teszi a szerkezet nélkül szűköl-
ködő palotát. Hatalmas faltömegét dekora-
tív elemek sem teszik változatossá, csak a
nyolcszögletes torony elül megduzzasztott
sarkain pózol négy szobor, ámde oly maga-
san, hogy alig érvényesülhet. Csupán orna-
mentális elemekkel élenkítették e jelenté-
telenül tagozott palotát s ezek aztán ter-
mészetesen tultengnek rajta; az óriási fal-
területeket véges-végig majolikával burkol-
ták be, melyen a kávészintű lapok uralkod-

nak. Ilyen színű majolikából készült a zöldre-
festett fődél akroteriából összerótt ta-
raja s egyéb szokatlan czifraságai s az alját
szegélyező, itt-ott ormokkal megszakított
csipkés párkányzat. Ez unalmas szín fogja
körül a helyenként kivillanó keramit tégla-
mezöket s az ötletszerűen alkalmazott virá-
gos majolika ornamentikát, melynek moti-
vumait a czifra szürről merítették. Ez az
egyedüli ékítő elem, melyet az épületen
magyarinak nevezhetnénk; azonban koránt-
sem lényeges része ornamentikájának, nem
olvad ezzel össze szerves egészzé s amgy
nyersen s nagyított arányokban vitetvén ál-
tal a czifra szürről majolikára, nem szüli
azt a hatást, melyre alkalmazói számítottak.
A czifra szür motívumai itt már fölismer-
hetetlenekké váltak, mert transponálásuk
nem felel meg a stilszerűség követelmé-
nyeinek. A stilizálás művészete nem egyéb,
mint a természetnyujtotta formáknak össz-
hangba hozása a diszitendő felület anyagá-
val s azért az anyag változásával az ékítő
elemek körvonalainak markirozása is mód-
sul, hogy miként, ennek megoldása a mű-
vészi képzelet föladata. Az anyag és forma
harmóniáját megtaláljuk a czifra szür ékit-
ményein, de amily különböző a daróc és a
majolika matériája, épp oly különböző be-
nyomást idéznek elő lényegükben azonos

Ápoljuk hát továbbra is ezt a szép nővésnek indult csemetét; kedvező talajt kapott az minálunk. Jól esik majd nekünk, ha a tikkasztó forróság vagy zivatar idején dus lombozata alatt ótalomra találunk.

Nyugodjanak meg különösen azon tisztelt polgártársaink, kik a szabadelvű politika elveivel szemben aggodalmukat fejezték ki, de képviselőnk multja, hazafisága, munkás élete s egész személyisége iránt táplált feltétlen bizalmukban lemondtak egyéni politikai nézetük érvényesítéséről.

Egyik polgártársunk a választást előkészítő mozgalmak közben beszéddel üdvözölvén jelöltünket, azt állította, hogy ő a nemzeti politikát olvasta ki jelöltünk programbeszédéből. S ime! az ő egyszerű felfogásával és szavaival a velején találta a dolgot.

Nincsen joga egy pártnak sem bérbevenni a nemzeti haladás eszméit; mert akkor a többit egyenesen hazafiatlansággal vádolja. Nincsen joga különösen akkor, mikor a nemzeti fejlődés a szabadelvűpárt vezetése alatt a mai Magyarországot tudja felmutatni — nem elméletben, hanem elég szépen szóló valóságban.

Valóban ki tudná kétségbe vonni, hogy a szabadelvűpárt iránya a nemzeti fejlődést szolgálja? Ki merné kétségbe vonni, hogy mikor a földművelés bajait orvosolni akarja, mikor az ipart és kereskedelmet támogatja, mikor az oktatás minden vonalán a magyar kultúra igényeit teljesíti: ki merné kétségbe vonni, hogy mindezen esetekben nemzeti eszméket szolgál s nemzeti feladatokat teljesít?

Nyugodjanak meg hát azok, kik lát-

szólag más felfogás híveinek mutatják magukat. Nyugodjanak meg, mert egyben minden jó magyar ember találkoznia fog mindig, s az elsők közt lesz mindenha a mi választott képviselőnk is: a magyar nemzeti eszmének szóval, tettel, tollal, példával való szolgálatában.

Segitse az Isten ezen munkájában. Adjon neki erőt, hogy fáradtságot ne ismerjen. Ha a munkában ereje gyöngül, jöjjön vissza körünkbe; a mi bizalmunk és szeretetünk legyen az a föld, melyből Antaeus örök ifjává tudta teremteni az erejét. Mi büszkén fogjuk nézni a munkáját, melyet az ország szeme előtt, szeretett hazánk javára végezni fog. Isten és a mi áldásunk kísérelje minden léptein!

Országos képviselőválasztás Nagy-Enyeden.

Ünnepi hangulatra ébredt Nagy-Enyed városa okt. 28-án. Már a kora reggeli órákban élénk hangulat uralkodott városzerte. Tűzoltók szakasza és zenekara gyülekezett az őranyára a ködös reggelén. Nyolcz órakor azonban, mintha a lelkesültség utat tört volna fel az égboltozatig, a nap első sugarai sütöttek a városháza előtt gyülekező polgárságra. A tűzoltó-zenekar indulói közben vonult fel a választók nagy száma a vármegyeháza elé, hol már a választási elnök, jegyző s bizottsági tagok az esküt tették, felolvasták a megelőző napról keltezett ajánlást, melyben társadalmunk előkelő férfiai Török Bertalan vm. főjegyzőt ajánlották jelöltül.

A törvényes félóra leteltével általános lelkesültség közt, egy hangon üdvözölték a választási elnökkel együtt a kikiáltás útján megválasztott országos képviselőt.

Nem lehet leírni azt a lelkes hangulatot, mely a képviselőt a terembe léptekor üdvözölte; de lehetetlen szóval festeni azt a

meghatottságot is, mely a képviselőt elfogta a választási elnök üdvözlésére. Könyvek közt köszönte meg az egyhangú bizalmat, melyet élte első feladataképen buzgó munkásságával fog kiérdemelni. Általános volt e pillanatokban a meghatottság, mely a köztiszteletből s abból a tudatból származott, hogy itt egy nemes város polgársága rója le háláját a közügyek terén teljesített 25 éves hazafias szolgálatért. Kilencz órakor a választás eredménye már ki is volt hirdetve, s az egész város ezzel a lelkesült óhajtsákkal volt tele: „Éljen Török Bertalan képviselőnk!”

Választási mozgalmak.

Török Bertalan, a nagyenyedi választókerület képviselő-jelöltje, mint lapunk mult számában is jeleztük, f. hó 24-én Tövisen tartotta meg programbeszédét. Ismételve ki kell emelnünk azt a meleg, szívélyes fogadtatást, melyben részesült, jelezve azon őszinte barátságos érzületet, melyben Tövis nagyközség és vidékének lakosságánál évtizedek óta részesült. Különösen kiemeljük ezuttal is azt a lelkes üdvözlést, melylyel Slafkovics Jácint, ez a derék, buzgó polgára Tövisnek, a virágokból kirakott „Isten hozott“ feliratos diszkapunál fogadta; azt a szép, magvas beszédet, melylyel dr. Boér Jenő, Tövisnek és vidékének jöttevő orvosa, a programbeszéd után a választók bizalmát tolmácsolta, s azt a remek tőzstot, meiyet Csató Ferencz, ez a hazafias, nemes lelkű pap, a vidám bankett első pohárköszöntője, a nagy számban megjelentek jó kívánságát tolmácsolta. Valóban ritkaságszámba ment az a vidám, jókedvű, helyenként igazán emelkedett hangulat, mely a vacsóra alatt uralgott dr. Boér. dr. Ebergényi, Kovács Gyula, Deli Ö., Szász József főszolgabíró, Tóth Lajos, dr. Varró, Török B. és sok mások köszöntői felytán.

Másnap f. hó 25-én délután Balázsfalván tartotta meg a képviselő-jelölt programbeszédét az „Univers“ szálló nagytermében, kinek fogadására kivonult Balázsfalva lelkes magyarsága az indóházhoz, hol Cseresznyés

motivumaik s akik azokat a magyar stílust jellemző ornamentika gyanánt az új iparművészeti palotán alkalmazták, épp úgy járnak majd, mint a fővárosi épület tervezői vitézkötés motivumaikkal, melyből ma már alig tudja valaki, hogy a magyar nadrágról származtatta át e monumentális épületeinkre s nemzeti jelleget volnának hivatva kölcsönözni ékítésének.

De ha e motivumok stilizálása sikerült is volna, maga az ornamentika soha sem szolgált valamely építészeti stílus bázisául, s azért nem is helyeselhető az az erőltetett átalakulás sem, melyen az új iparművészeti palota csucsives eredetű ablakkeretei a szép rovására általestek, pusztán azért, hogy új formákként szerepeljenek. A főhomlokzatot kettéhasító torony kerek ablaka fölött három csucsos ivű nyílás terpeszkedik, melynek szárai egymáson keresztül törve, hálószerűen töltik be közös csucsives keretű felső részét. Ez áttört művü motivum a csucsives és mór stílus idején egyaránt kedvelt volt, de soha sem duzzasztották meg annyira elemeit s azért nem is tesz sehol oly esetlen benyomást, mint az iparművészeti palotán, melynek egyéb ablakai szintén a romantikus stílek hanyatló korából való ivformák szeszélyesen megcsönkített s eltorzított alakját tüntetik föl.

Elemre bonczolván az iparművészeti palotát, semmi újat sem látunk rajta, ami esztétikai szempontból kiállhatna a tűzpróbát; fantasztikus koncepcziója e mellett merőben festői képzelet műve, mely semmiképen sem szolgálhat új építészeti stílus mintaképeül. A nemzeti jelleg bélyegével ellátniok szintén nem sikerült alkotásukat tervezőinek, mert téves utakon jártak, keleti népfajok művészeti vívmányaiból akarták a magyar stílust kifejleszteni. Igaz, hogy miként földrésztünk egyéb lakossága, a magyarok is keletről szakadtak mai hazájukba; ámde fölvevén a nyugat kulturáját, azzal művészetét is magukévá tették, melyből nomádnép létükre vajmi keveset hozhattak magukkal az őshazából. A szeldsuki törökökkel való hosszszas érintkezés legcsekélyebb befolyással sem volt építészettünkre; a mohamelán, helyesebben mór-arab kulturának, mely Spanyolországot szebbnél-szebb műalkotásokkal gazdagította, s melyet a szeldsuki törökök különben is gyarlón utánoztak, nálunk nyoma sem maradt. A Gülbaba sirjához hasonló s művészi szempontból jelentéktelen épületek különbeke nem emelt a muzulmán; ami értékes műemléket hazánkban talált, azt is megsemmisítette; nincsen tehát semmi okunk, hogy kulturájának szellemi vívmányaiból mérítsünk, midőn nemzeti stílusról van szó.

Téves művészi törekvés az is, mely Ázsia ókori népeinek emlékein keres szellemi táplálékot s amelynek némi nyoma az új iparművészeti palotán is érzik.

Erre a székely és perzsa művészet rokonságáról szóló elméleti fejtegetések terelték művészeink egy részének a figyelmét; hogy e rokonság nagyon is problematikus, az nyilvánvaló, ha meggondoljuk, miszerint őseink sátorokban tanyáztak, midőn az új hazában letelepedtek s hogy hosszú, viszontagságteles idők után alig maradhatott meg emlékezetükben a perzsa épületek stílusa, ha azokat csakugyan tüzetesen tanulmányozni alkalmuk is lett volna. A perzsa és székely ornamentika hasonlósága pusztán véletlennek tulajdonítható.

A meander szalag, e kiválóan görögnek vélt ékítő elem, az egyiptómi művészetnek is kedvelt motivuma volt, sőt Humbold Amerikában az Orinoko partján is talált meanderrel ékes műemlékeket; a székelyek, miként az e példában említett népek, valószínűleg a perzsákkal közös eredetű himzésekben stilizálták azonos formákat; ebből még nem következik művészetük rokonsága, mert utóvégre, ha a művészetek őstörténelméig visszamegyünk, a földkerekség egész művészetét egy kalap alá foglalhatnók.

Ödön ev. ref. lelkész üdvözölte meleg szavakkal. A kocsisort a piacon zeneszó üdvözölte. Az előkelő választók, első sorban Mihályi Viktor gör. kath. érsek őnműltága, továbbá Moldován kanonok meglátogatása után volt a programbeszéd, melynek elhangzása után dr. Nánási László kir. közjegyző tolmácsolta a választók bizalmát. A román notabilitások távol maradtak a passzívítási elv folytán a választók gyűléséből. Vidám ozsona követte a komoly politikai beszédet, s a jókedvű társaság együtt maradt mindaddig, míg az esti gyorsvonathoz ki kellett kísérenie a képviselő-jelöltet, ki Tóth Miklós, dr. Magyar Károly, Szász József, dr. Varró, Lázár István, Pap Gyula, Sebestyén Sándor kíséretében utazott haza.

Zeyk Gábor programbeszéde.

Mélyen tisztelt választó polgártársaim! Midőn szíves meghívásuk folytán megjelentem az önök körében, hogy politikai hitvallásomat kifejtsem, hazánk mai politikai viszonyairól nézeteimet elmondjam, első sorban is kötelességemnek ismerem megtisztelő bizalmukért hálás köszönetemet kinyilvánítani.

Fogadják mélyen t. u. hálás köszönetemet; engem megtisztelő bizalmuk annál is inkább büszkévé tesz, mert azon eszmék egyszerű harcosságát illetik, melyek mindenkor e nemes város vezér- és irányelveit képezték.

Ép úgy tehát, mint önök, a szabadelvű eszmék pártolója vagyok én is, és midőn szíves türelmüket kérem, hogy nézeteimet mai állapotainkról elmondhassam, eleve is kijelenthetem, hogy az önök előtt is tisztelt és pártfogolt szabadelvűség képezik azon alapot, melyből kiindulva bírálghatom, ítélehetem meg az állami életben előforduló mindazon fázisokat, melyek minket kiválóan érdekelnek és mai állami létünk gőcpontjait képezik.

A szabadelvű eszmék keresztülvitelének pártolása, az ezen eszméket keresztülvívő párt támogatása képezik tehát politikai alapelveimet.

E politikai meggyőződésnek hódoltam a

multban, leszek szerény harczosa a jövőben, és ha az önök megtisztelő bizalma alapján azon szerencsés helyzetbe jutok, hogy illetékes helyen az országgyűlés működésében részt vehetek, ottani tevékenységemnek irányát is ezen meggyőződéseimnek érvényesítése fogja kepezni.

Ezen politikai meggyőződésből kiindulva tehát engedjek meg m. t. urak, hogy pár szóban kifejezhessem azon irányelveket, melyeket mint politikus helyeszknek, célszerűeknek tartok, és melyek érvényesítésével vélem én edes hazánk, nemzetünk jövőjét biztosítottak és látom egyszersmind azon utat, melyen haladva közelíthető meg azon, mindnyájunk előtt lebegő szent cél: hazánkat erősnek, boldognak, gazdagnak, polgártársainkat pedig megelégedetteknek látni.

Mindnyájan tudjuk, m. t. urak, hogy a jövő hó végén megnyíló új országgyűlés a kiegyezés óta egyike leendő a legfontosabbaknak, jövőnkre nézve egyike a legkihívóbbaknak, mert míg az ép most bezáródott ciklus a szabadelvű eszmék egyik legnagyobbikát valósította meg, a jövő országgyűlés feladata lesz egyrészt a szabadelvű kor kívánalmainak megfelelően a közigazgatást átformítani és gazdasági viszonyunkat az örökös tartományok kormányával oly módon rendezni, hogy mindkét fél, úgy Szent István koronájának országai, mint az ő Felsége jogara alatt álló örökös tartományok a közös kiadásokhoz csak is tényleges bevételeik, tényleges gazdasági állapotaik szerint járuljanak, és az igazság és méltányosság az arány megállapításánál megóvassék.

Ez arány — a most oly sokat hangoztatott kvóta — megállapítása képezendi a jövő országgyűlés második legfőbb teendőjét, fogja igényelni a legnagyobb körültekintést, óvatosságot és tanulmányozást, mert e kérdések megállapítása évtizedekre lesz kiható egész jövőnkre, egész politikánkra.

Ép ezért, míg bővebben a részletekbe bocsátkoznék, szükségesnek tartom a jövő országgyűlés e két legfontosabb tárgyáról külön is megemlíteni és nyíltan, őszintén kijelenteni önök előtt, hogy mikép gondolom

én ez elvek megvalósítását, azok keresztülvitelét.

A közigazgatás fejlesztése, módosítása, gazdasági viszonyunknak Ausztriával leendő rendezése képezik tehát — mint előbb is említém — a jövő országgyűlés két legfőbb teendőjét.

Közigazgatásunk még jelenleg azon alapokon nyugszik, melyet első szent királyunk Szent István „Várszerkezet“ czime alatt megteremtett. 1000 éves multunk bizonyítja, hogy amit ez első királyunk alapított, jó, helyes volt, mert ezer esztendeje annak, hogy ez alapokon birtuk megtartani azon országot, melyet részünkre Árpád szerzett; ennek köszönhetjük, hogy ma is van szabad, független Magyarország.

De ha ép ezen ezeréves multunk bizonyítja, hogy országunk alkotmánya erős, kipróbált alapokon nyugszik, és ez alapokat bántani nem szabad: viszont a lefolyt idők és különösen a mai rohamosan haladó, az igényeket ezerszeresen termő század igazolja, hogy az adott alapokon a közigazgatást, a magyar társadalmi élet ezen keretét, fejleszteni, módosítani kell. Elmúltak már azon idők, midőn a közigazgatás legfőbb teendőjét csakis a bandériális csapatok kiállítása, a kezdetleges kereskedelem forgalma közvetítése s a közcsend és rend fenntartása képezte. A mai civilizáció haladásával naponkint mintegy a földből teremnek elő a külföldre kielégítésre váró igények, az ezek elérésére irányuló hajszja pedig a tevékenységet gyors tempóban emeli, a közigazgatásnak pedig e tevékenység szabad gyakorlását kell biztosítani. A társadalmi élet minden terén napról-napra szaporodnak a teendők, melyek végzését megint csak a közigazgatásnak kell teljesítenie. De a szükséglet viszont a közigazgatás megfelelő voltát tételezi fel. A mai magyar politikai irányzatnak tehát oda kell irányulnia, hogy közigazgatásunk a mai modern kor igényeinek megfelelően rendeztessék be. Ez, m. t. urak, égető szükség itt nálunk — ez főfeladatunk — ezt kell keresztülvívnunk, de tudjuk azt is nagyon jól, hogy minden

Minden művészeti stílusban egy-egy kor szak eszméi nyernek kifejezést.

A román és czucsíves stílus a középkori keresztény civilizáció eszméit tükrözteti vissza s nem tüntet föl országoként nemzeti sajátosságokat, legfeljebb helyi változatokat. A renaissance a klasszikus világ emlékeinek a föltámasztására tör, új stílust hoz létre, mely szerte szivárogo Európában s országok szerint átalakul. Mátyás királyunk révén Magyarországra kerül legelőbb; a nagy királytól áttűtetett új stílus virágzását s továbbfejlődését a törökök dúlása lehetlenné tette; de a hódításai vonalán túl fekvő városainkban így is félszázaddal hamarabb vert gyökeret, mint Németországban, s tovább fejlődött, mint Észak-Európa bármely más országában.

Sajnos, felsőmagyarországi renaissance építészetünket még senki sem ősmertette behatóbban; archeologusaink is hol német renaissanceként, hol lengyel zamatu épületek gyanánt emlékeznek meg alkotásairól; pedig nyilvánvaló, hogy a németeket jóval megelőztük, a lengyelek művészeite pedig német befolyás alatt állott. Németországban a renaissance fejlődését mindjárt kezdetben megakasztja a harmincz éves háború, melynek idejében felvidéki városainkban legintenzívebb a művészi élet. A renaissance

építészet ekkor alakul itt át nagyobb mérvben s nemcsak a külsőségeiben, mint a németeknél, hanem a szerkezet tekintetében is, s átalakulása minden ízében megfelel új, magyar milieujének. Ornamentikáját is nemzeti motívumok jellemzik, nem pedig a lengyel befolyás; mert hiszen nincs Lengyelországban épület, melyre ráfoghatnók, hogy a magyarországi renaissance stílus mintaképeül szolgált.

Hazánk művészetének történelmét mindaddig nem irták meg, pedig bő anyagot gyűjtöttek hozzá archeologusaink, melyet építészeink is sikerrel használhatnának fel, ha nemzeti irányban akarnák terelni működésüket. A legújabb restaurálások azonban arról tesznek tanúságot, hogy építészeink nem sokat törődnek a magyar művészet emlékeivel.

A kassai dómot szinte agyonrestaurálták; merészen az ég felé törő boltívei, melyek alatt Bocskay ravatalán pihent, Bethlen Gábor örök hűségét esküdtött Brandenburgi Katalinnak, Rákóczy nem egyszer imába merült, melyek akkor, de még közvetlenül a templom testaurálása előtt is, három pár karcsu pilléren nyugodva, úgy tűntek fel, mintha a levegőben lebegnének: most formátlan oszloprendekkel vannak alá támasztva, melyek tönkre tették a hatalmas csarnokok

egykor nagyszerű benyomását. A restaurálás alatt levő bártfai csucsíves templom mellékhajóján, mely, miként a kassai dóm mintájára készült magyarországi templomok mellékhajói is mind, lapos fedéllel záródott, most csűrre való ormóttan tető éktelekedik, tönkretéve a homlokzat művészi szépségeinek a harmoniáját. Lőcse renaissance stílusú arkádus városházát nemrégiben két emeletre bővítették, a második emelet, miéért, miért nem, francia renaissance stílusban készült s most e komoly méltóságú épület olyan, mintha bohócsipkát nyomtak volna tetejébe.

Nálunk szinte a köztudatba ment át, hogy művészetünk csak e század közepén keletkezett; pedig olyan régi, mint a minő kultúránk, csak hogy nem ősmertjük. Ha valamit nem ősmertünk, abból még nem következik, hogy az nem is létezik; ajánljuk építő művészeink figyelmébe, nézzék meg behatóan hazai műemlékeinket, mielőtt külföldre tanulmányutakra elindulnának. Akadni fognak nem egy valójában nemzeti motívumra s egyéb hazánkban keletkezett építészeti sajátosságokra, melyekből annyi fantáziával, mint a mennyivel az új iparművészeti palota készült, valójában nemzeti jellegű épületet is hoznak majd létre.

befektetéshez tőke, pénz is kell, ha tehát mi a közigazgatást a mívelt nyugoti államok mintájára fejleszteni akarjuk, ezt csak olyképp tehetjük, ha e fejlesztés eszközésére kellő alappal, pénzzel is bírunk. Ez újabb terheket az autonóm községekre róni — szerintem — teljesen lehetetlen; egy más alapot kell tehát keresnünk, mely e költségeket előteremteni, az autonóm községeknek rendelkezésére bocsátani is tudja. Én, m. t. urak, ez alapot az államban találok fel. Hisz a közigazgatás legnagyobb részben ma már állami teendőket végez, az államnak szolgál; helyes, igazságos és méltányos is tehát, hogy a közigazgatás terheihez járuljon hozzá maga az államhatalom is.

Én tehát, tisztelt uraim, közigazgatásunk újra szervezését állami áldozattal kívánom létesítendőnek anélkül azonban, hogy az áldozatért az autonóm községek bármely önkormányzati joga csorbulást szenvedne, vagy elkönfiskáltatnék, mert ez ellen szól ép ezer éves multunk, mely bizonyítja, hogy ép önkormányzati jogaink integritásával tartottuk féken hazánkat, és ki tudja, vajjon azok elvesztésével nem-e veszítjük el fennállásunk alapjait is? Az alapot, melyen állami szervezetünk áll, bántani nem szabad és csakis ez alapokon tovább építeni lehet.

Én híve vagyok tehát a közigazgatás reformálásának az önkormányzati jogok ép-ségben tartása mellett, mint azt a szabadelvű eszmék megkívánják, a mint azt a szabadelvű párt létesíteni kívánja és amint azt önök is, m. t. urak, bizonyára értelmezik.

A közös költségekhez való járulási arány, vagyis röviden a kvóta soha sem képezett és nem is szabad, hogy politikai kérdést kepezzen.

Ez tisztán az igazságos mérték felkeresése és alkalmazásából áll; amily arányban van a kettős monarchia két független államának termelési és ezzel egyenes arányban álló teljesítési képessége, azon arányban kell az 1867. XII. t.-cz. alapján a közös költségek fedezéséhez járulniok.

Sajnosan tapasztaltuk, hogy újabb időben az örökös tartományokban ezen tisztán számveteli kérdés első rendű politikai kérdéssé avanszírozott, s éppen ez a felfogás okozta, hogy a magyar kvótábizottság által elfoglalt és minden politikai motívumoktól ment világos, nyugodt felfogás nem érvényesülhetett. Reméljük, hogy az idő, és pedig rövid idő, el fogja e kérdéstől a politikai motívumok követ tisztítani és akkor a mai helyzetet az egy alapon való nyugodt tárgyalás fogja felváltani, mely egyedül alkalmas a kérdésnek nyugodt, közmegelegedésre való megoldására.

Az arány megállapításnak ezen kérdését az ellenzék a többi kérdések közül erőszakosan kiszakítva, kortes jelszól dobtá oda a választó közönség elébe, könnyelműen állítva, hogy ime, a szabadelvű párt a kvótát akarja emelni, anyagiakban megnyomorítani titeket, ne szavazzatok tehát e hazaárulókra. E jelszóval dobtá oda a kvóta kérdését a választási harcba az ellenzék minden árnyalata, de, m. t. urak, e csábos jelszó csakis a feltételes embert amíthatja el, mert aki komolyan, alaposan tanulmányozza állapotainkat, könnyen átlátja, hogy az arány megállapítása csakis a többi ezzel összefüggő kérdésekkel oldható meg; kvótáról szóló a kereskedelmi és vám-szerződés ismerete és megállapítása nélkül, a fogyasztási adók rendezésének ismerete nélkül nem lehet, de nem szólhatunk még különben sem a kvóta eme-

lése vagy leszállításáról sem, mert hiszen e kérdések most még csak elvi diszkussziók tárgyát képezik. Az eddig e tárgyban történetekre nézve határozottan kijelentem, hogy magamévá veszem a kvótábizottság utolsó renuntiumát és ha eldöntésre kerülend e kérdés, a dolog megítélésénél, legyenek meggyőződve, m. t. urak, engem csak az igazság és méltányosság elve vezérelend és e nagyfontosságú törvények megalkotásánál mindig szemem előtt lebegend hazám és polgártársaim érdeke, anyagi előnye, szabadelvűségem és igaz lelkiismeretem.

A jövő országgyűlésnek ezen két fontos teendőjén kívül, melyekről ép most szoltam, számos és fontos törvényalkotási tevékenységre lesz még szüksége.

Az újabb reformelvek, szabadelvű eszmék egész sorozata vár még kivételre. De amint eddig is, a szabadelvűség diadalra juttatásának idejétől kezdve — lassan bár, mert sokat kellett pótolni — egyenkint jutottak érvényre az újabb idők haladást mutató irányelvei, erős hitem és meggyőződésem, hogy az összegyűlendő országgyűlés is szorgalmas és komoly munkálkodásával számos és hazánkra nézve előnyös alkotást fog létesíteni. Erős a hitem és meggyőződésem e tekintetben, mert mint a szabadelvű pártnak egy szerény tagja, e párt multjára hivatkozhatom és igazolhatom, hogy annak ténykedését, célját mindig a komoly, szorgalmas munkálkodás képezte, és ha nem ért el annyit, amennyit akart, ez nem rajta mult, mert önök tudják legjobban, m. t. uraim, hányszor, hány esetben akadályoztatott meg a szabadelvű párt áldásos működése az ellenzék féktelen és reánk nézve annyira káros személyes torzsalkodásai, munkaszabasztó parlamenti viselkedése által.

A szorgalmas, komoly munkának kell tehát véleményem szerint az új országgyűlést jövőre jellemeznie.

És e munkálkodás keretén belől nézetem szerint **belügyeink** körében égető szükségnek tartom, a már jelzett közgazdasági reformok létesítésén kívül, **egészségügyi intézményeink** sürgős és beható fejlesztését. Van egy kitűnő törvényünk e téren, sok jó és helyes elveket tartalmazó, de hiányzik kellő végrehajtása. Fejleszteni, szaporítani kívánom közegészségügyi intézményeinket, kellő gondoskodását kívánom egészségügyi téren a népek, óhajtom az egészségügyi közigazgatás helyes és czélszerű megteremtését és e téren nem riadok vissza semmiféle áldozattól, mert édes mindnyájunknak legdrágább kincse egészsége. Óhajtom és kívánom a polgárok szabad véleménynyilvánítási és gyülekezési jogának törvény általi szabályozását. Igaz, e kérdés eddig is mindig kellő gondoskodását képezte intéző köreinknek, de egy ilyen fontos, a polgárok szabadságát oly mélyen érintő kérdés leghelyesebb megoldása leendő törvény által biztosítani mindazt, ami polgárainkat alkotmányunknál fogva megilleti. És itt, ha már a polgárok jogairól szoltam, engedjék meg nekem, hogy **igazságügyünk** terére lépve jelentsem ki itten, önök előtt, mit kívánok én e téren megoldandónak. Kívánatosnak tartom a polgári törvénykezés terén szűkebb hazánknak Erdélynek az anyaországgal leendő olyképpi egyesítését, hogy e haza összes polgárainak vitás pereskedései egy egyöntetű magyar tör-

vény által szabályoztassanak. Érttem pedig ez alatt a osztrák polgári törvénykönyvnek itt Erdélyben hatályon kívül helyezését és a jelenleg kodifikáció alatt álló magyar polgári törvénykönyvnek életbe léptetése esetén Erdélyre leendő kiterjesztését. Nem kell e kérdés szükségességét bővebben fejtegetnem, mindnyájan tudjuk, érezzük a mostani állapotok ferdeségét és épp ezért a mostani anomália megszüntetését kívánatosnak tartom.

Fontos és beható munkálkodást igényelnek gazdasági és kereskedelmi kérdéseink. Mindnyájan tudjuk és érezzük, hogy gazdasági állapotaink sok kívánivalót hagynak hátra és nyers termékeinknek külföldi piacokon leendő legjobb és legelőnyösebb elhelyezése körül számos teendő vár az új országgyűlésre. De viszont említhetem, hogy épp most, és épp a szabadelvűpárt kezdeményezése folytán megindult a mozgalom e téren és maga a földmívelés: miniszter az, ki kezébe véve a vezetést, rajta lesz, hogy pártjának támogatásával polgártársaink gazdasági téren is a a természetnyújtotta előnyöknek legbehatóbb felhasználása mellett munkájuk megérdemelt jutalmát élvezhessék. E téren is tehát biztosíthatom önöket, m. t. uraim, hogy ha meg-tisztelő megbízatásuk folytán önöket az országgyűlésen képviselhetem, legfőbb törekvésem oda irányuland, hogy gazdasági téren megtétessek mindaz, ami a mai viszonyok javítását elősegítheti. Szándékosan e részletkérdések között utolsó helyre hagytam a **kultúra kérdéseit**, mert e tér az, amelyen a legtöbb és legfontosabb teendő vár reánk. Örök igazság az, hogy valamely népek fennállását, erejét műveltségi foka határozza meg. Minél műveltebb egy nép, annál erősebb, annál tiszteltebb. Mi is tehát, ha nemzetünket, e hazát erősíteni, fenntartani óhajtjuk, legfőbb kötelességnek kell ismer-nünk terjeszteni a műveltséget, nem kimélni időt, fáradságot, pénzt; rajta lenni, hogy a kulturát terjesztő intézmények hazánk minden vidékén, minden városában, falujában létsittessenek, fejlesszenek; pártolándónak tartok tehát minden oly javaslatot, amely akár az állam, akár egyes felekezetek, akár egyesek részéről a kultúra előmozdítására irányulna. És nemesak hogy ilyen javaslatot pártolni fogok, de rajta is leszek, hogy minden ilyen javaslat az állam részéről anyagi támogatásban is részesüljön, és különösen igyekezni fogok oda hatni, hogy az alsóbb népnevelés, a gyermekek óvását, gondozását érintő javaslatok minél sikeresebb és minél méltányosabb elbánnásban részesüljenek.

Azon számos és fontos teendő közül, mely a jövő országgyűlésre vár, az előbbieken csakis a fontosabbakat jelezhettem. Sok, nagyon sok téren vannak még megoldást igénylő fontos kérdések, de nem akarva az önök szives türelmével visszaélni, engedjék meg nekem, hogy pár szóban még okadatoljam **pártállásomat** is.

Mint már fentebb is említém, magam a szabadelvűpártnak vagyok feltétlen híve és az általam ecsetelt és hazánk javára szolgáló kérdések helyes és czélszerű megoldását e párt által vélem keresztülvihetőnek. Nem akarok itt az országgyűlési különböző pártok ellen kortesbeszédet mondani; önök, m. t. uraim, ugysis őismerik az ottani viszonyokat és átlátják azt, hogy a 67-es kiegyezés óta egy párt volt és van csak az

országban, mely komolyan ohajtja a hazajavát, mely szerény, de odaadó munkával törekszik a hazának dolgozni és ez a szabadelvű párt. Pártállásom igazolására tehát elég, ha hivatkozom a szabadelvű párt multjára. E díszes és fényes mult az, amely lelkesít engem, tesz e párt rendületlen hívévé és tölt el a jövő iránti bizalommal, mert hazám sorsát csakis e párt kezeiben látom biztosan letéve.

És e pártállásomból kifolyólag és arra hivatkozva jelenthetem ki örömmel azt is, hogy csakis e pártban találom fel a különböző nemzetiségek iránt a testvéri szeretetet, tiszteletet és rokoni érzelmet. E párt az, amely elismeri, hogy mindnyájan e hazának fia vagyunk és ahol az, hogy az illető románul, szerbül, tótul vagy más nyelven beszél, hazafiságára nézve különbséget nem tesz. És itt e nemes városban, e helyen, hol polgártársaim különböző anyanyelvet beszélnek, nyilváníthatom ki, hogy én, mint a szabadelvű párt tagja, az anyanyelv különbözőségéből kérdést nem csinállok; egyformának tartom vallás- és nyelvkülönbség nélkül mindegyiket, mert tudom, hogy azért e hazát mindnyájan egyformán szeretjük; a hazaszeretetnek pedig fokozatai nincsenek.

Végül, mielőtt beszédemet befejezném, kötelességemnek tartom még egyről megemlékezni. Az országgyűlésen megjelent képviselőknek munkálkodásaik közepette természetesen mindig az országos érdeket kell szem előtt tartaniok. De ha az országos érdeket elemezzük, önkénytelen a szemünkbe tűnik, hogy az országos érdek a különböző helyi érdekek összességéből áll és viszont a helyi érdekek istápolásával nyer az országos érdek is. Ez elvből kiindulva tehát, m. t. uraim, nekem egyik legszebb kötelességem leendő nemes város viszonyait tanulmányozni és megismerni önök és városuk viszonyait, rajta lenni, hogy jogos kívánságaik, a törvények és méltányosság keretén belül, lehetőleg mindig kedvezően és gyorsan intéztessenek el.

És most, m. t. uraim, fogadják ujjalag is hálás köszönetemet kitüntető bizalmukért és az önök szíveségéért, melylyel meghallgatni szívesek voltak. Kitértam önök előtt nyíltan, férfiasan és őszintén politikai hitvallásomat, mely azonos néhai Szász Károly, az erdélyi részek e volt kiváló politikusának nézeteivel, kinek nyomdokain ohajtok haladni, és azon polgárok között, kiknek segélyével ő egykoron magasztos politikai elveit érvényesíthette, megvalósíthatta. Épp úgy, mint ő egykoron, feltártam én is most önök előtt nézeteimet politikai viszonyaink felől és vallott elveim alapján kérem szíves bizalmukat; én a nekem előlegezett bizalmat becsülni tudom és előre is biztosíthatom önöket, hogy megbízatásom lejártával a mandátumot mocsoktalanul, sértetlenül fogom önöknek visszaszolgáltatni, ha pedig ez idő alatt a szabadelvű eszmék bármelyikét is edes hazánk érdekében megvalósíthatjuk, ez is az önök érdeme lesz, mert bizalmukkal teszik nekem lehetővé, hogy az eszméket keresztülvinni szándékozó pártot szavazatommal támogatlatom. A szabadelvű eszmék diadalra juttatása érdekében tehát kérem szíves támogatásukat; segítsenek azon munkánkban, melynek egyedüli célja egy boldog, független és meglegedett Magyarország létesítése.

Levelezés.

Abrudbánya, 1896. október 25.

Országgyűlési képviselőválasztási napokat élünk tehát, arról kellene egyet-mást írnom; de miután mi szívvel-lelekkel szeretett képviselőknek Lukács László pénzügyminiszter urhoz hívek maradtunk, kevés van mit írnom lehetne, mert a f. év október hó 28-án tartandó országgyűlési választás alkalmával szeretett képviselőnk neve minden bizonynyal egyhangulag fog kikerülni a választási urnából, s ezzel megmutattuk, hogy rendíthetetlen híve voltunk és vagyunk; de miután Eger városa is rajong szeretett képviselőnkért, alig hiszem, hogy politikai tekintetéből el nem vesztjük, s így aztán, akkor már egy zajosabb követválasztási napok elé nézünk; mert már is annyi képviselőjelöltet emlegetnek, hogy nem lesz felesleges, ha tisztelt választó közönségünk jól meg fogja fontolni szavazati jogát, mert könnyen a város jövőjét tehetik tönkre egyes magánérdekekért; ezért jó lesz bevárni szeretett képviselőnk nyilatkozatát, mert ha tekintetbe vesszük városunk érdekében tett fáradozásait, akkor teljes lehetetlen, hogy jelenben adandó utasításait komoly figyelembe vétel végett meg ne gyízzuk.

Verespataki levél.

Képviselőválasztás. — Kombinációk. — Ebergényi? vagy ha nem: Szederkényi! — Nagyfoku elkéseregés. — Reménykedés, Te Deummal való kilátással.

Amíg országszerzte nagyban folynak a választási mozgalmak (értsd: fej-betörés, rothadt narancscsal való megdobálás, záptojásokkal ruhá- és arcz-befestés; némely helyt koszoru helyett döglött macska ünnepeles feldobásával kimutatott tiszteletnyilvánítás, etetés, itatás; forró és „bélélt“ kézzorítás; eszmeeserek, amelyek a bíróság előtt nyerne beferejést stb. stb.), addig Verespatakon „csendes minden“! (Ezt a szép és mély értelmű mondást is elhalasztta előlem egy bizonyos ember, kit Shakespearenek hívnak vagy hívtak, s aki meglehetősen szép hírnévre tett szert írói működésével, ki ugyan Dániára vonatkoztatta ezt, tehát az én mondásom sem plágium s azért erős meggyőződés, hogy ez is „szálló ige“ lesz és marad egy pár századig, ha ehhez egy tragédiát is írok). Az emberek, vagy jobban és időszerűleg szólva a t. választók ásitással foglaloksznak s ilyen beszélgetés foly közöttük:

I. választó: 28-án lesz a választás! (ásit).
II. választó: Igen? (visszaásit).
I. Hm! (még nagyobbat ásit).
II. Ejha! (Ennél is nagyobbat ásit).
I. Hátha Egerbe is megválasztják?
II. (megdöbbenve): Az nem lehet, Lukács bányász ember, ő a miénk!
(Mindketten elmélázna).
I. És ha megválasztják?
II. Ha kellünk a kormányuknak, majd gondoskodik rólunk!
(Mindketten gyorsan el, mert különben az álluk leesik.)

Igen! Nálunk a mozgalom csak abban nyilvánul: félünk, hogy Lukács Lászlót az egriek megválasztják és mi nélküle maradjunk. Ezen „ne add Isten“ esetben a kombinációk csak egyben nyilvánulnak, abban t. i.: válasszunk mi egyet a mieink közül, ki ismer bennünket, tudja bajainkat, ki vértünköl való vér, ki szép tehetséggel van megáldva s ez: dr. Ebergényi Sándor főispáni titkár! Népszerű kombináció ez s az

itteni korifeusok igyekezni is fognak őt megnyerni, mert ellenkező esetben az itteni példás békének fueses! de fueses a kormány-pártnak is, mert a hangulatból itélve, aligha nem ellenzéki képviselő fog győztesen kikerülni, mely hangulatot az elkéseregés is okozza. Hegedüs Sándor nálunk kezdte honatyai pályáját, s mindig költségmentesen, de annál lelkesebben egyhangulag választottuk meg. Itt hagyott, mint Szt. Pál az oláhokat, most tán reánk sem gondol; Visi Imre is előbb minket, aztán mindenkit itt hagyott; Boer Béla leköszönt s most Lukács is azt akarná? Ha Ebergényi nem akar, akkor ellenzéki választunk, még pedig csupa truczból Szederkényit. Ha az egriek elviszik a miénket, mi elhozzuk az öveket, jól tudva ugyan, hogy e cserén csak ők nyernek; de hátha az ellenzéki képviselőkben több a hűség?

Különben a 28-iki választásra az összes választók be fogunk vonulni; alkotmányos jogainkat egyhangu választásban s az azt követő diszebeden gyakorolni! S azután?... Csak az Isten tudja, mi lesz azután; de ha Lukács megbukik Egerben, — mit különben tiszta szívőü kívánunk — Te Deum-ot tartunk s táviratilag fogunk neki gratulálni így:

„A bányászok Istene velünk volt, s maradjon mindig velünk!“
Szereucse fel!

y. n

Könyvismertetés.

Alsófehér vármegye magyar népe. Külön lenyomat Alsófehér vm. monografiájából. Irta Lázár István főiskolai tanár. Círner és Lingner bizománya.

Nevezett könyv 212 lapon, kilencz fejezetben tárgyalja megyénk magyar falvainak népet etnografiai tekintetben. Az érdekes történelmi bevezetés után részletes mérések alapján van feltüntetve magyarságunk antropológiája. A következő fejezetekben az építkezés, ruházkodás, foglalkozások, étkezés, népszokások, népnyelv, népköltészet vannak ismertetve a legapróbb részletességgel, igazi tudós buzgalommal összegyűjtött adatok alapján. De ez az ismertetés nem csak egyszerűen érdekes leírás; nemcsak a roppant adathalmaznak ügyes összeszerkesztése, hanem a nagy közönségnek is kedves olvasmányt szolgáltat. Az önálló tudományos kutatás érdeme nagyon szépen van egyesítve a kellemes és sok helyt humoros, de mindenütt élénk előadás érdemével. A szerző kellő figyelmet fordított az etnografiai egybevetésekre, a melyek főképp a néphit fejtegetése közben nevezetes eredményekre vezettek. Minden rész fáradságot nem kímélő buzgalommal, s oly sikerrel van összeállítva, amely méltán fel fogja kelteni a magyar tudományos világ figyelmét; de leginkább áll ez az állításunk azon fejezetekre, melyek a népnyelvet és népköltészet tárgyalják. Ez a rész, amint tudjuk, már előzetesen is dicséretes elismerést szerzett a munkának a legtekintélyesebb magyar nyelvész folyóirat szerkesztője részéről. Beválnék ez a rész egy önálló népköltési gyűjteménynek, melynek darabjai mind a nép ajkáról vannak ellesve és egészen úgy leírva, a mint azt vidékünkön kiejteni halljuk. Örömmel gratulálunk a szerzőnek ezen derék munkálatért; s kívánjuk, hogy nyerje meg a tudományos világ részéről is a megérdemelt elismerést. Jól sikerült fametszetek és fénynyomatok emelik a mű értékét.

m. p.

Vegyes hírek.

— **Tanítónő-változás.** A helybeli polgári leányiskolánál Lamács Lujza eltávozásával megüresedett tanítónői állást a gondnokság Bisztricsány Katieza kitünően végzett tanítónővel töltötte be ideiglenesen.

— **Hunyady-szobor Gyulafehérvárott.** Alsó-Fehérvármegye régészeti tárulatának választmánya a napokban Csuthó János alispán elnöke alatt ülést tartott, melyen Török Bertalan vármegyei főjegyző indítványára elhatározták, hogy Hunyady Jánosnak, kinek hamvai a gyulafehérvári püspöki székesegyházban nyugsznak, szobrot állítanak. A szobor felállítására érdekében nagy mozgalmat indítanak. A terv tüzetes megbeszélésére a választmány bizottságot küldött ki, melynek tagjai az indítványozón kívül Imets F. Jákó kanonok, Novák Ferenc polgármester és Mohay Sándor dr. ügyvéd.

— **Öngyilkos hadbíró.** Gyulafehérvárról írják, hogy Novák közös hadseregbeli hadbíró a napokban föbe lőtte magát s néhány órai kínlás után meghalt. Az öngyilkosság oka állítólag valami szolgálati ügyben keresendő.

— **Román lap Szilágy-Somlyón.** Szilágy-Somlyón a jövő évi márczius elsején román nyelvű politikai tartalmu lap fog megjelenni és pedig hetenkint háromszor. Később — természetesen a pártolástól függővé téve — napi lappá fog kibővíteni. — A lap czíme „Revista Silvaniei” lesz. A lapnak külön nyomdája lesz, melynek részvénytársasága már megalakult. Tartunk tőle, hogy ez az új kolléga nem a legjobb szolgálatot fogja tenni arra nézve, hogy a magyar és román testvériség megszilárduljon s bizony attól is tarthatunk, hogy tárgy hiányában végelgyengülésben fog kimulni emez eseményekben nem egészen gazdag kis városkában.

— **A dévényi vár multjából.** Közvetlenül Magyarország határán, a dévényi csucs előtt levő sziklán és a hegy lépcsőszerű bemélyedésén fekszenek a régi dévényi vár festői romjai. A dévényi várnak jelenleg helyenkint alapjaig romba dől falai a legkezdetlegesebb nyers építkezés nyomait viselik, amint hogy a kétségtelenül szláv eredetű név Dévény, Dovina — szláv-ból keletkezett és így a szlávok tekinthetők annak eredeti építőit is. Amig kevéssé ismeretes a vár keletkezése, ép ily homály fedí annak középkori építkezéseit is. Sem a várról, sem pedig a helység régi templomáról okmányokkal nem birunk és feltűnő, hogy míg a legtöbb német lovagvárról a középkorból többé vagy kevésbé jó képek maradtak fenn, ami legfontosabb régi várainkról ilyenek sehol sem találhatók; de sőt még a rombadőlésük előtti újabb idősorból is csak hiányos és rossz képek vannak, a mi nek magyarzata talán az, hogy a metszetek általánosabb elterjedésekor ami váraink már nagyrészt romban álltak vagy pusztulni kezdetek és csak a legújabb időkben, miut festői romok kezdtek ismét vonzerőt gyakorolni. Miután a középkor minden nagyobb és régibb vára, ugy a régibb felső vár is magán viselte a román korszak jellegét, míg a többi építkezések részint az átmeneti korszakból, részint újabb időkben származnak. A Morva oldalán még fennmaradt egyetlen kapu csucsives, s ez, valamint még több más jellemző disztimények, melyek a régibb képeken, de sőt a romok boltozatán is fölismerhetők, minden egyéb adat híján azon következtést engedik, hogy a vár XIII. században épül, akkor, mikor talán egyidejűleg az eredeti régi vár tökéletességének legnagyobb fokán állott. A vár korábbi erőssége mellett szól, hogy Dévényt 1333-ban Frigyes hiába ostromolta és 1241-ben is, falainak erőssége folytán, a tatárok megkímélték. Ottokár cseh király volt az

első, aki Dévényt 1272-ben elfoglalta. A vár eleinte évszázadokon át királyi tulajdon volt és a körülötte lévő fekvőségekkel együtt az ország nagyjainak, mint hűbér adományoztatott, úgy, hogy azoknak családtagjai azt tovább örökölték. Mint a legtöbb középkori vár, a tűzi fegyverek elterjedésével a dévényi is elvesztette fontosságát, annál is inkább, mert az alsó vár kiterjedt építkezései a közeli dévényi kupról nemcsak jól beláthatók voltak, hanem a tűzi fegyverek hatásának ellentánni már képesek nem voltak. A régi várnak most már csak az a szerep jutott, hogy kisebb ellenséges portyázások és támadások ellen védekezék, mely föladatainak a kurucz háborúkban, valamint a török idők alatt meg is felelt. 1683-ban egy Bécs felé utazó török portyázó had dicsőséges visszaverése volt a várnak utolsó tényleges hadi eseménye. 1809-ben a francziák megszállták a vár területét és elvonulásukkor ugy az alsó, mint a felső várat is légbe röpítették. Ezután a vár elpusztult, rommá lett. A később majdnem az alapfalig lehordott felső vár helyén emelkedik ma a honfoglalás 1000 éves emlékére egy magas órisi oszlop, tetején egy Árpád-kori harcos szobrával. E—s.

— Jótékonyozélu államsorsjáték.

Mint az előző években, ez idén is nagy jótékonyozélu államsorsjáték tartatik. Ezen sorsjáték tiszta nyereményeiben következő a jótékonyozélu intézmények részesednek: A vagyontalan állami tisztviselők özvegyei és árvái részére létesítendő alap; a kézdívásárhelyi „Stefánia” menedékház; a budapesti első gyermekmenhely; a kolozsvári „Menza Akadémia”; a szüidei gyermektelep-egylet; a fehékereszt egylet; a Cirkvenica mellett létesítendő tengeri gyermekkórház; az első budapesti szegény gyermekkert-egylet egyegy tizedrészben; a budapesti Erzsébet-kórház-egylet; a győri nádorvárosi leányárvaház; a nagyváradi „Erzsébet” árvaház és a budapesti VII. kerületi népkonyha egy-egy huszadrészben. A játékterv nagyon kedvező esélyekkel kecsegtet, a főnyeremény 60000 forint, az összes nyeremények 160,000 forintba rúgnak. Sorsjegyek a 2 forintért kaphatók minden lottó-, sós- és adóhivatalnál, a legtöbb postahivatal és dohánytözsdeben. A húzás f. évi december hó 28-án történik

Meteorologiai jelentés okt. 25-től okt. 28-ig.

Nap	Óra	Légnyomás 700	Hő	Szél iránya és erőssége	Borulat	Csapadék	Hő napi max. min.
7	64.7	+12.0	—	10	0.3		
25	2	63.4	+17.6	S ₂	3	—	+18.5 +9.5
9	64.1	+13.2	—	2	—		
7	65.1	+8.4	—	10	—		
26	2	63.2	+13.6	NE ₁	10	0.6	+14.0 +8.0
9	64.5	+9.7	NW ₂	2	0.3		
7	67.1	+8.6	—	10	—		
27	2	66.8	+14.8	—	3	—	+15.0 +6.6
9	67.3	+8.8	—	1	—		
7	69.4	+6.6	NW ₂	10	—		
28	2						
9							

Kilátás: Derült idő reggeli köddel.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C° fokokban. Szél iránya: N = észak, S = dél, E = kelet, W = nyugat. Szél erőssége = 1—10-ig. Borulat foka = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milliméterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég, △ = dara.

Közgazdaság.

Szőlők felújítása amerikai alanyok által.

Amióta a fillokszeravész rohamosabban kezd terjedni az ország szőlőterülettel bíró községeinek szőlőterületein, immár tagadhatlanul bebizonyított tény, hogy szőlőink felújítása csak akkor fog kellő eredményekre vezetni, ha azokat amerikai szőlőfajtákkal ültetjük be, amelyek bejuttatván, hazai szőlőfajtáinkkal ismét termő-képes és fillokszerának ellenálló szőlők birtokába jutunk.

A számtalan kísérletezés, amely e részben tétetett, tagadhatatlanul arról győzött meg igen sok szakembert, hogy igenis hatalmunkban áll — amerikai alanyon — rekonstruálni a fillokszerá által ellepott vagy már elpusztult szőlőterületeinket, csak ki-tartásra, igen gondos kezelésre és a művelési módok szigorú betartására kell törekednie a modern szőlősgazdának.

Örömmel jelezhetjük, hogy e részben vármegyénkben is igen szép haladás észlelhető. A vármegyei fillokszerá-bizottság felügyelete alatt álló magyarigeni 5 holdas amerikai anya-szőlőtelepről már az idei őszön Riparia portalis, Vitis solonis, Rupetris m. amerikai szőlővessző (több ezer darab) fog nyeretni és igen méltányos árban kiadni a községek és szőlőbirtokosok részére, hogy a fillokszerá által elpusztított szőlőket amerikai alanyon rekonstruálják. Vármegyénk több községe, így: Alvincz, Sárd stb. községi amerikai telepeket állítottak be, és van remény, hogy jövőre több község fogja példájukat követni. Amerikai alanyon ojtás által (fás és zöldojtás) vármegyénk több szőlőbirtokosa nagyobb szabású kísérletet tett és amint alkalmam volt meggyőződni, a zöldojtás 80%, a fásojtás 45—50% forradási (megeredés) százaléket mutat.

Természetes, hogy még a kezdés éveiben lévén, el lehetünk készülve néhol kisebb eredményekre is; azonban a jelek oda mutatnak, hogy ez kevés helyen fog bekövetkezni. A zöldojtás tökéletessége mellett mutat a következő eredmény: Ez év június 20—30-ka között Fugadon br. Bánffy Kazimir ur birtokán Riparia portalis alanyra ojtott som (Furmint) szőlő, baranyai zöldojtás és pamutkötés alkalmazása mellett, igen szép tökéletes forradást mutat; az amerikai alany a nemes galylyal egyenlő vastag, sőt egy ilyen tőke az idén még termést is hozott.

Igen örvendünk, hogy már elért eredmények is bizonyítják szőlősgazdáink fáradsága mellett. Kívánjuk jövőre e téren a legjobbakat!

—y—r.

Piaci árak.

Nagy-nyed, 1896. október 25.

Áru	Mennyiség	Ár
Buza legjobb	1 véka	1—
" közepszerű	"	—90
Kétszeres legjobb	"	—80
" közepszerű	"	—75
Rozs legjobb	"	—70
" közepszerű	"	—65
Zab legjobb	"	—50
" közepszerű	"	—45
Kukorleza (tengeri)	1 véka	—75
Burgonya	"	—35
Széna legjobb	egy szekér	6—
Bikkfa 1 köbm. keresztirány nélkül, 1 m. hosszu		3-50
Cserfa 1	"	3—
Tölgyfa 1	"	3—
Faszén kemény	egy hektoliter	1-50
Marhahús	1 kilogramm	—36
Sertéshús	"	—44
Szalonna	"	64—76

Dísznöszlr	"	"	-75
Vörshagyma	"	"	-10
Fokhagyma	"	"	-10

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN.

Kiadók: Círnér és Lingner.

Círnér és Lingner könyvnyomdája, Nagy-Enyeden.

Báli selyemszöveteket 35 krtól

14 frt 65 krig méterenkint — valamint fekete, fehér, színes **Henneberg-selyem** 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint, sima, osikos, kozkázott, mintázottak, damaszt stb. (mintegy 240 különböző minőség, 2000 különböző szín és mintázatban stb.) a megrendelt áru postabér- és vámmentesen a házhoz szállítva, mintákat posta fordultával küld: **HENNEBERG G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára ZÜRICHBEN.** Svájcba czimzett levelekre 10 kros, levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. (4)

3482 - 896 tkv.

Árverési hirdetés.

A nagyenyedi kir. járásbírósa mint telekkönyvi hatóság által Buzdó Elek és neje Balogh Rózának Balogh Géza jogutóda, ennek neje Kereső Klára elleni végrehajtási ügyében végrehajtató kérelmére a végrehajtási árverés 100 frt tőke, valamint jelenlegi 7 frt 50 kr és a még felmerülő költségeknek kielégítése végett végrehajtást szenvedő Balogh Géza jogutóda Kereső Klárának a nagylaki 32.sz. tkjében A + 479, 481, 516, 600, 602, 966 1328. 1333, 1340, 1341, 1533, 1560, 1625, 1667, 1679, 1958, 2125. r. sz. a. ingatlanokból 7. rész jutalékára, ennek 478 frt 68 kr és a 422. sz. teleknyelvényben A + 154, 155, 156. hr. sz. a. egész ingatlanára 480 frt megállapított kikiáltási árban elrendeltetett.

Az árverés 1896. évi november hó 14-ik napján délelőtt 9 órakor Nagylak községben fog megtartatni.

Árverezni szándékozik, végrehajtató kivételével, tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy óvadékképes értékpapírban letenni.

Vevő köteles a vételért az árverés jegerőre válta után 3 egyenlő részletben, 15, 30, 45 nap alatt, minden egyes vételári részlet után az árverés napjától 6% kamatokkal együtt, a nagyenyedi kir. adóhivatalnál mint bírói letéti pénztárnál letenni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámítatni. Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. járásbírósa mint telekkönyvi hatóságnál és Nagylak község előjáróságánál tekinthetők meg.

A kir. járásbírósa, mint telekkönyvi hatóság. Nagy-Enyede, 1896. július 31.

A jbiró szabadságon:

Vinczent
aljbiró.

900 1-1

Sz. 1577-1896. tkvi.

Vissz-árverési hirdetményi kivonat.

A vizaknai kir. járásbírósa mint telekkönyvi hatóság közhír teszi, hogy Bartha Zsuzsanna és társai végrehajtónak Koneza Lajos késeedelmei vevő és társa végrehajtást szenvedő elleni 200 frt tőke követelés és jár. iránti végrehajtási ügyében a gyulafehérvári kir. törvényszék területén, a vizaknai kir. járásbírósa területén levő Vizakna község határában fekvő 1459. sz. tkjében A + 1. rend 1232. 1235, 1236. hrsz. a. felvett Kis József és neje Lengyel Zsuzsanna, Koneza Lajosné szül. Tóth Zsuzsanna tulajdonát képező ingatlanokra az árverést 662 forintban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1896. évi novemberhó 6-ik napjának d. e. 9 órája Vizaknán a kir. jbiróság tkvi irodájában leendő megtartása nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is el fognak adatni.

Árverezni szándékozik tartoznak az ingatlanok becsárának 10% készpénzben, vagy az 1881. 60. t-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november 1-én 3333 sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy 1881. 60. t-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt át-szolgáltatni.

A kir. jbiróság tkvi hatóság. Vizaknán, 1896. évi szept. hó 7-én.

Szentmiklósi József,
kir. aljbiró

898 96 1-1

Sz. 2202-1896.

közjg.

Hirdetés.

Alíroított városi tanács ezennel köz-hírré teszi, hogy a város tulajdonát képező javadalmak 1896. évi január 1-től

3 egymásután következő évre 1886. évi november hó 20-án árverés utján hasonbérbe fognak adatni.

1. Piaczi vásár- és szemétyvám, kikiáltási ár 8144 frt 38 kr.

2. Városi bor, sör, must és szesz fogy. adó, kikiáltási ár 3000 frt.

3. A vadászati jog, kikiáltási ár 13 frt 1 kr.

4. A kornatorki kaszáló, kikiáltási ár 29 frt 1 kr.

5. Az 578-670. hrsz. porondos hely, kikiáltási ár 1 frt.

6. Az Almasán-féle gyümölcsárulási hely, kikiáltási ár 6 frt.

7. A vágóhid és vásáronkénti husárulási hely, kikiáltási ár 402 frt 10 kr.

8. A régi mészárszék és vágóhidépület, kikiáltási ár 52 frt 10 kr.

Az árverési feltételek a városi tanács iktató hivatalában a hivatalos órák alatt bármikor betekintetők.

Fenti bérletekre írásbeli ajánlatok is elfogadhatnak, melyek 1896. évi novem-

ber hó 19-ig a városi tanácshoz benyújtandók.

Ugy árverezni óhajtók, valamint ajánlattevők tartoznak az árverés megkezdése előtt, illetve ajánlatukhoz a kikiáltási ár 10%-át bánatpénzül letenni.

Abrudbányán, 1895. október 22-én.

A városi tanács.

Boér Béla,
polgármester.

896 2-3

Eladó

Nagy-Enyed város határában az alsó-herzsai határrészben a város közvetlen közelében fekvő mintegy 20 holdnyi ingatlanból két és fél hold.

Értekezhetni a tulajdonossal: dr. **Bo-dolla Ferencz** ügyvéddel Maros-Vásárhelyt. Felvilágosítást adhat **Horváth Miklós** megyei főszámvevő itt helyben.

886 3-3

H I R D E T M É N Y.

Ő cs. és apostoli királyi Felseje f. é. október hó 4-én Budapesten kelt legfelső elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a f. év végével rendezendő

XIX-ik jótékonycélu m. kir. állami sorsjáték

remélhető tiszta jövedelme akként osztassék fel, hogy 1. a vagyontalan állami tisztviselők özvegyei és árvái részére létesítendő alap, 2. a kézdívasárhelyi „Stephanie” menedékház, 3. a budapesti első gyermekmenhely, 4. a kolozsvári „Mensa Akadémia”, 5. a szünidei gyermektelep egyesület, 6. a fehér kereszt-egylet, 7. a Cirkvenica mellett létesítendő tengeri gyermekkórház és 8. az első budapesti szegény gyermekkert-egylet egyenként egy tized; míg 9. a budapesti „Erzsébet” kórház-egylet, 10. a győri nádorvárosi leány-árvaház és 12. a budapesti VII. kerületi népkönyha egyenként egy huszadrészében részesíttessék.

E sorsjáték összes 3282-ben megállapított nyereményei az alább következő játékterv szerint 160,000 forintra ragnak, és pedig:

1 főnyeremény	60000 frt	2 nyeremény egyenként	2000 frt
1 „ „	15000 „	4 „ „	1000 „
1 „ „	10000 „	20 „ „	500 „
1 nyeremény	5000 „	50 „ „	100 „
1 „ „	4000 „	200 „ „	50 „
1 „ „	3000 „	3000 „ „	10 „

az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki.

A húzás visszavonhatatlanul 1896. évi december hó 28-án Budapesten történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal o. é. van megállapítva.

Sorsjegyek kaphatók a lottóigazgatóságnál Budapesten (Pest, fővárház, félemelet), a hová a megrendelt ára postautal ány mellett előre beküldendő, valamennyi lottó- és adóhivatalnál, a legtöbb postahivatalnál, a bécsi „Merkur”-nál és minden városban és nevezetesebb helységben felállított egyéb sorsjegyáruló közegnél.

Budapesten, 1896. október hó 4-én.

M. kir. lottó-igazgatóság.

899 1-6

A brassói portland-czement-gyár

ajánlja legkitünőbb

Portland-czementjét

felelősség mellett folyton egyenlő és teljesen megbízható minőségben, bármely vasuti állomáshoz szállítva, a **legolcsóbb árban.**

Nagy-Enyeden kapható: **WINKLER JÁNOS** urnál, ahol

Román-czement

mindig a legjobb minőségben található.

899 10-10

Jroda: Főter 38. sz.

Telefon-sz. 5. és 6.

Cirner és Lingner

Papirzacskó- és Pénztári tömb Gyár,
Könyvnyomda vállalat

* * Nagy-Enyeden. * *

Modern berendezése, dús felszerelése
s jeles munkaerőinél fogva képes az
erdélyrészi hasonnemű vállalatokkal ver-
senyezni úgy az árak, mint a munkák
kivitele tekintetében.

A „Közérdek”

a megye egyetlen politikai lapja. Egyike
a vidék legelterjedtebb lapjainak s mint
ilyen,

hirdetések közlésére
kiválóan alkalmas.

A nyomda
hét gyorsajtóval
működik.

Újdonságok
mindig nagy vá-
lasztékban.